

מנחות מח

משה שווערד

1. תוספות מסכת מנחות דף מז עמוד ב ד"ה מושך שתיים

מושך שתיים מהן ומניפן - למאי דמוקי לה כרבי צריך לומר שמניף כולם דהא לא ידעי' הי אקדיש ותימה דכיון דבתנופה שאחר שחיטה איירי א"כ לימא וזורק את הדם עליהן כדמזכיר תנופה דלא צריך ועוד דלישנא לא משמע שיניף הד' ונראה לפרש נוטל אחת ומניף השלש אחרות עמהן זו אחר זו וכן בשניה וכן בשלישית וכן ברביעית והשתא אורי לן שצריך שלא יניף הד' בבת אחת כדי שיהא ניכר שלא יזרק הדם רק על השתיים.

2. יד בנימין

עכשיו שמניף באופן הנ"ל הרי ממ"נ הונפו השמים הקדושות צנת אחת.

ועיי"ש בח"נ שכ' להעיר דאכתי אמאי צריך להניף כל אחד ואחד עם הג' אחרות לא הי' צריך להניף אלא על דרך זה דהיינו האחד עם השלשה ואח"כ השני עם השתיים האחרות דהא השני עם הראשון כבר הונף צראשונה ואח"כ מניף השלישי עם הרביעית וכ"ת דאח"כ זהו צאמת כוונת החוס' צמט"כ וכן צמ"י היינו שהשני צריך להניף רק עם השלישי והרביעי וכן השלישי צריך להניף עם הרביעי דא"כ אכתי האיך כתבו "וכן צמ"י" הא הרביעית א"ל תנופה כלל שכבר הונף עם כולן ונשאר צמ"ע. וכן ראיתי צמז"א (סי' ל"ב ס"ק ט"ו) שהעיר ע"ד החוס' צמט"כ "וכן צמ"י" דצמינס נקט"י, אצל צאמת כבר הרגיש מזה צמט"ק וכ' כדי שלא יהא הפרש צמנופות מוזיק ללל אחד תנופה שלשה פעמים.

בא"ד ונראה לפרש נוטל אחת ומניף השלש אחרות עמהן זו אחר זו וכן צמ"י וכן צמ"י וכן צמ"י וכו' עכ"ל. פי' שנוטל אחד ומניף עם שאר השלשה צמ"י ע"כ כל אחד לחוד והיינו שמניף האחד עם השני ואח"כ עם השלישי ואח"כ עם הרביעי, ומניח האחד ולוקח השני ומניף שוב עם שלשתן הנשארים צמ"י, אח"כ לוקח השלישי ומניף שוב עם שלשתן וכן צמ"י, והטעם כמו שפי' בח"נ משום דצמ"י להניף שמה"ל צנת אחת וא"כ אם לא הי' מניף אלא שמים ואח"כ שמים האחרות שמה"ל צמ"י תנופה יש אחת מהן שאינה קדושה עמה צמ"י אצל

3. שטמ"ק אות א'

4. איזהו מקומן מסכת מנחות דף מח עמוד א

דאי רבי כיון דאמר שחיטה מקדשא דפריק להו היכא - אבל לראב"ש אתי שפיר דפודן בחוץ כדלקמן. והקשה השטמ"ק (א') הלא אף ראב"ש מודה דשחיטה עושה זיקה ושמא אותן ב' החלות ששחט עליהן ונעשה בהן זיקה הוציאן לחוץ, וכיון שפודן נמצא דאבד הלחם ואבדו הכבשים, ותרין דמביא ד' חלות לאחריות דאם אבדו אלו יהיו האחרות בתורת לחם ונכנסות לזיקת הראשונות. [וראה בדברינו על תוד"ה מושך, דנראה דהתוס' פליג על השטמ"ק, דהכא אין להקשות קושיא זו].

דף מ"ח בגמ' השאר נאכלות צפדין כו' לעולם כרבי ופריך להו גוואי וחולין ממילא קא הויין, ופריך לימא תיהוי תיובתא דר' יוחנן דאמר גבי תודה ששחטה על שמונים חלות דלא קדשי כלל (ואילו הכא אמרי' דקדשי שמים מתוך הארבע) ומשני הכל מודים באומר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים דקדשי וה"נ דאמר ליקדשו תרתי מתוך ארבע. והנה מפירש"י בסוגיין מצואר דלרבי נריך לאוכלו לכל הארבע צפנים כיון דלא ידע הי מיניהו קדישות וכמו כן נריך להניף את כולן מהאי טעמא וכ"כ התוס' לעיל ד"ה מושך.

ואמנם דעת הרמב"ם ז"ל צפ"ח מהל' תמידין הלי"צ דאינו מניף אלא שמים והשאר פודין אותן צפנים ונאכלין צחוק, וכבר תמה בזה הלח"מ דכיון דלא ידעי' הי מיניהו הן הקדושות אמאי נאכלין צחוק דלמא אותן הנאכלין הן הקדושות וכ"ת הרי נחברר אח"כ

דאלו השמים שפודה הן חולין הא קי"ל בדאורייתא אין צריכה, וכמו כן תמה על מש"כ צפי"צ מפסוקהמ"ק גבי תודה ששחטה על פ' חלות לוקח ארבעים מתוך שמונים ומרים מהם א' מכל קרבן והארבעים יפדו וינאו לחולין ע"כ, והרי נריך להרים (שמונה) [י"א] חלות לכהן מספק כיון דאין צריכה דלמא דחולין קשקיל וכמש"כ התוס' לקמן ע"ת. ועי' צח"נ בסוגיין שכ' לישב דעת הרמב"ם דהכא שאני כיון שמצטרף דבריו ואומר ליקדשי שמים ארבע או גבי תודה ארבעים מתוך שמונים צה"ג יש צריכה יעוי"ש צחוק. וכ"כ צס' "מעשה רוקח" צסס שו"ת "זרע אברהם" יעוי"ש.

וע"ע צס' "מקדש דוד" סוס"י כ"ט שכ' ציישוב דעת הר"מ עפ"י מה שמצואר בתוס' וצחים דף ל' דבאומר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים כולהו קדשי קדוה"ג (וכן הכא באומר ליקדשו תרתי מתוך ארבע) והטעם בזה ז"ל משום דקדשי לאחריות כו' ולכך שפיר יוכל לזרוק הדם על איזו שירצה ולהניפן, ומש"כ דפודן צפנים היינו משום דנתקדשו צשמיטה ונפסלין ציוצא דהרמב"ם פסק כרבי כו' וס"ל דשפיר מועיל פדיון להוציאו אף לחולין ואף דכבר נתקדש קדוה"ג ומשום דפסק כרצא אליצא דרבי דאחר שמיטה חפיק פדיונו וכפי' ראשון ברש"י לעיל מ"ז. ודוקא בקדושת כלי אין מועיל פדיון. [ועי' עוד לקמן פ' התודה דף ע"ח. צחוק"ה ליקדשו, וצדף פ"א (ד"ה אם איתא) דמצואר מדצריהם דארבעים האחד הוי חולין גמורין באומר ליקדשו ארבעים

צ"ח / צסס מתוך שמונים].

6. ספר עולת שלמה

אמנם הרמב"ם פ"ח מה' תמידין ומספיק ופ"ז כתב שחם צ"כ כש"ס על ד' חלות ומשך ששים חסן ומספיק והשאר פודין אותן בפנים וגאפלין במוך. וזה תמוה כיון דלא ידענן מה מיניו קדושין קדוה"ג הארץ האלקי במוך ופער תחא צום הלפתה שס. וכח שס עוד ואיל דנחברר אחרי כן דאלו השנים האלה

עוד י"ל דס"ל להרמב"ם דע"כ לא אמרינן ברירה אלא בצעלים דכיון דהוא צעלים יכול לברר חיזה שיראה ולא באחר שאינו צעלים. ולכך לא מצי להוויא השמים לחוץ לפדותן ולבררן לקדושת דמים כיון דבין בקדושת דמים ובין בקדוה"ג אינו שלו אלא של גבוה ואינו יכול לברר. אבל כשכבר נפדו דהן שלו שפיר יכול לברר חלקו השייך לו ולומר דשלו הן כמו בשותפין שנדדו הנאה בנדדים (דף מה) דס"ל לר"א בן יעקב דכל אחד נכנס לתוך שלו דאמרינן ברירה כדפירש הר"ן שס. והכא דאינו אלא איסור דרבנן דחד בחד דרבנן לכו"ע יס ברירה:

7. ספר עולת שלמה

דף טח בגמרא: וחולין ממילא הוויין וכו' ק"ל נהי דאיסור הכנסת חולין לעזרה ליכא דהוא ממילא אצל סיני מותר לאכול בעזרה הא איכא איסור מיוחד באכילת חוב"ע ואף איכא דמותר להכניס חוב"ע כגון שאינו דרך הקדשה אסור לאכול בעזרה כדמחמץ מהאוס' לקמן (דף פ) ד"ה וכו' וכו' שפירשו דהא דפריך לעיל חולין מאי בעי התם פירשו מאי בעי אכילת חולין בעזרה: בפני עמך וכן פירש דבריהם האומ"ל פ"ג מה' שמעיה ה"ג ד"ה והנה מלבד וכו' בסנה"ד. וכו'. דלכאורה קשה בזה דפריך אי גואי קמפיל: חוב"ע: הא כח דפתן כדי לאוכלם לימי עשה דאכילת קדשים ולדחי לעשה דחוב"ע: דאינו אלא לאו הבא מכלל עשה כדלפינן בקדושין (דף נו) מבי רחוק ממך המקום: מה שאתה זוכה אתה אוכל וכו' וכמש"כ התלמ"ל פ"א מה' נערה ד"ה עוד ראיתי וכו' בשם הרשב"א דעשה דחי ללאו הבא מכלל עשה בשאר לאו ולמ"ד בזבחים (דף לו): איך עשה דוחה ל"ת שבמקדש ניחא. אך לק"מ דלא אמרינן עשה דוחה ל"ת אלא באותו דבר עצמו אבל הבא דהעשה הוא בקדשים: ואלאו בהחולין ולא אמרינן עמוד ומטוא בחולין בשביל שזכה בקדשים כדבסמוך. ומעשה כ"ז אינו אלא לענין איסור הכנסת חוב"ע: אבל לענין איסור אכילה שפיר מותר לו לאכול: דכיון דמספקא לן אבל אחד מהלחם שמת קדשים הוא: אמי ספק עשה דאכילת קדשים ודחי ספק ל"ת דאכילת חוב"ע דמספק הוה בדבר אחד. דכמו דוודאי עשה דוחה לוודאי לאו כן ה"ה בספק וכן ראיתי בס' עונג יו"ט (סימן עא) שהביא כן בשם הסו"ר אבן בר"ה ועיין במש"כ בזה לעיל (דף מ) ולקמן (דף מט) בתורה ת"ל וכו':

8. איזהו מקומן מסכת מנחות דף מח עמוד א

לעולם כרבי ופריק להו גוואי וחולין ממילא קא הוויין - העול"ש תמה דנהי דאין איסור הכנסת חולין בעזרה משום שהוא ממילא, אבל איך מותר לאכול והלא יש איסור מיוחד באכילת חולין בעזרה - עיי"ש שהאריך בזה

בכמה אופנים. ובנתיבות הקודש תמה על עיקר הסברא. דהלא אם חולין בעזרה דאורייתא מאי נפק"מ דממילא הויין, וכתב דמשמע כאן דאיסור חולין בעזרה הוא דוקא בידים ולא בגרמא.

9. משנה למלך הלכות שחיטה פרק ב

אך באיזה חולין הוא האיסור בזה נחלקו הראשונים ז"ל. והנה מפשט דברי רבינו נראה דכל דבר שהוא חולין אסור להכניס בעזרה אף שהוא דבר שאין דוגמתו קרב לגבי המזבח אך הרשב"א ז"ל בחדושו כתב שלא נראה לו דברי רבינו אא"כ דעתו לומר לחם כלחמי תודה או פירות כפירות בכורים ע"כ. והתוס' בפרק הזרוע (דף ק"ל) ד"ה אי כתבו דדוקא חזה ושוק וכן בכורים דדרך קדושה מייתי להו דעביד בהו תנופה וכן לחם לצורך תודה שהוא הכשר קרבן יש קפידא טפי בהבאתם בעזרה שלא לצורך ע"כ. וכ"כ הרשב"א בחדושו שם ובפ' המוכר את הספינה ביאר יותר שכתב ז"ל וקא מעייל חולין בעזרה פירוש מפני שהם טעונים תנופה והגשה ע"ג המזבח ודמיא להקרבא ושחיטה ואסור לשחוט חולין בעזרה ע"כ. וכ"כ התוס' בפרק התודה (דף פ') ד"ה וכי יע"ש... הכלל העולה ממה שכתבו הוא דאליבא דהתוס' והרשב"א והריטב"א ז"ל ליכא איסור דהכנסת חב"ע כי אם במידי דעביד כעין הקרבנה, ואליבא דרש"י אף בדבר דלא עביד כעין הקרבנה אסור שהרי אסור שיאכלו הכהנים חולין עם הקדשים בעזרה. ונראה דאף במלתא דלא חזי לקרבן אסור דאי לא מאי דוחקיה לומר דמאי דתניא כשיאכלו חולין הוא חוץ לעזרה אימא דמיירי במלתא דלא חזי להקרבא א"ו דבכל גוונא ס"ל דאסור והוא דהלל ס"ל דשאני התם שהביאה להקריבה וכמ"ש לעיל.

ומה שנכנסים לעזרה בבגדי חול כהנים וישראלים נראה דלא קשיא לרש"י דאפשר דליכא איסור כי אם במידי דאכילה דהוי דרך בזיון להכניס בעזרה אבל מה שנכנסים בעזרה בבגדי חול ליכא איסורא דהא הדבר מוכרח שהרי ישראלים היו מוכרחים ליכנס בעזרה לסמיכה ולא היו יכולים ללבוש בגדי כהונה. ומפשט דברי רבינו ז"ל נראה לי דס"ל כרש"י וכמ"ש לעיל. הן אמת שבפ"י מה' מעשה הקרבנות דין י"א כתב סתם היתה להם אכילה מועטת אוכלין עמה חולין. ומסתמית דבריו נראה שהיו אוכלין החב"ע כסברת התוס'. וא"כ יש לתמוה כפי סברתו שאיסור הכנסת חב"ע הוא כולל איך הותר כאן. ואם היינו דוחקים דברי רבינו כמ"ש הרשב"א והיינו אומרים דרבינו מיירי בלחם מלחמי תודה או פירות הבכורים דהו מילי דחזו להקרבא היה אפשר לומר דמה שהותר לאכול חב"ע הוא בחולין דלא חזו להקרבא וסתם הדברים וסמך על מ"ש כאן בהל' שחיטה דמלתא דחזי להקרבא אסור להכניס בעזרה. אך פשט דברי רבינו אינו מורה כן: אשר ע"כ נראה לומר דאיסור זה דהכנסת חב"ע ס"ל לרבינו שהוא מדרבנן וכמו שצייד רשב"ם בפרק המוכר את הספינה וכיון שאין איסורו כ"א מדרבנן משום אכילת קדשים התירו וכמ"ש לעיל שהתוס' לא הוקשה להם מהך דאכילת חולין כי אם במונח שהיה איסור תורה. וסברא זו שאנו רוצים לייחס לרבינו דס"ל דאיסורו מדרבנן לא נפלאה היא בדעת רבינו והרואה יראה להרב לח"מ שרצה לצדד דאף לשחוט חולין אין איסורו כי אם מדרבנן יע"ש. ואף אם נרצה לומר דרבינו ס"ל דאיסורו מן התורה וכמו שהכריחו התוס' עדיין אפשר לומר דרבינו ס"ל דדוקא מה שעושה כעין עבודה איסורו מן התורה אבל כל שאינו עושה כעין עבודה אין איסורו כי אם מדרבנן ומשום אכילת קדשים התירו איסור זה דרבנן:

10. יד בנימין

והנה מצאנו מדברי רש"י דהבבלי דכשהוא פודן פודן צמח הוא סופא דהבבלי דלעיל וחדא צרייתא היא, וכבר העיר צרש"ס דמלשון הגמ' דאמר "הא ודאי ראצ"ס היא" משמע שהוא צרייתא אחרייתא והבבלי דלעיל שפיר מלי אזלי כרבי, וכן ראיתי צט"ק שחמה צוה, מיהו י"ל דס"ל לרש"י דה"ק צגמ' דסיפא ודאי ראצ"ס ומדסיפא ראצ"ס רישא נמי ראצ"ס. ואמנם צט"ק הוסיף להקשות צוה דמהגמ' צמח מוכח נמי דצרייתא אחרייתא היא מדמקשי מיני' על ר' יוחנן דאמר לא קדשי ארבעים מתוך שמונים כו' והשתא אם נאמר דחדא צרייתא היא דאוקמי לכולהו כראצ"ס א"כ מאי מקשי מיני' לר' יוחנן לימא לי' ר' יוחנן אנה דאמרי כרבי דס"ל

ברש"י ד"ה הא ודאי כו' וה"ה דהו"מ למיפרך צרישא כו' ומיהו דאלימא מיני' מקשה לי' עד דאפקי' מטעמי' עכ"ל. ר"ל עד דאפקי' מטעמי' דרצ חסדא דצעי לאוקמי כרבי, ונראה הכוונה דאי מחמת הקושיא דהי' לו להניף ארבעתן אכתי אפשר לדחוקי דזו צמח כוונת הצרייתא דמניף לארבעתן וכמו שפי' התוס' לעיל ד"ה מושך, ולכן מקשי לי' קושיא אלימא טפי מהא דקמתי פודן צמח דע"כ דלא כרבי.

11. איזהו מקומן מסכת מנחות דף מח עמוד א

והתניא כשהוא פודן וכו' הא ודאי ראב"ש היא: רש"י (בסוף ד"ה הא ודאי) כתב "דאקשי ליה עד דאפקיה מטעמיה" ומשמע שהוא מפרש דגמ' מסיקה שודאי הברייתא דלעיל נמי כראב"ש ודלא כרבי. והקשו הקר"א (סוף מז:): והרש"ש, דפשטיה דלשון הגמ' אינו כן, אלא דהאי ברייתא דפודן בחוץ ודאי כראב"ש אבל ברייתא דלעיל שפיר מיתקומא כרבי. והחזו"א (לב. י.) תמה על רש"י דמה מקשה הגמ' בסמוך "לימא תיהוי תיובתיה דר' יוחנן", הלא חזקיה ור' יוחנן ודאי פליגי אליבא דרבי, עי"ש. וכן ראה בתוס' סוף מז: שמפרשים דלמסקנא מיתקומא היא ברייתא דלעיל כרבי. וסברת רש"י ביאר העול"ש: דלשון הברייתא דחקתו דקתני "אין פודן אלא בחוץ" ואמאי לא מצי לראב"ש נמי לפדות בפנים, ומשו"ה מפרש רש"י דמכח ברייתא זו נדחתה סברת התרצן דחולין ממילא הויין, וע"כ דאף ברייתא דלעיל כראב"ש אתיא. וע"ע טה"ק. והנה הרמב"ם (תמו"מ ח. יב.) פסק דפודין אותן בפנים, וכתבו מהר"י קורקוס והח"נ דפסק כרבי, ומוכח דס"ל דסברת הגמ' אליבא דרבי דחולין ממילא קא הויין לא נדחתה.

12. שטמ"ק אות ב'

דף מח ע"א ב' [פ"ג שני] שנים כו' וא"ת שמא אותן שהוא זורק שלא לשמו קרשו הלחם וא"כ הרי אכדו הכנשים אכדו הלחם דכיון ששחטה שלא לשמו נכנסל מחורת כבשי עצרת וא"כ הכנשים שנים הם בלא לחם וי"ל דכיון דלאחריות הכיבא לא הוי אכדו כבשים שהרי נכנסו האחרונים תחתיהם, מיהו קשה להר"ם דקא פסיק והני שמושך שנים מהם אפי' הם הראשונים ואע"פ שהם קרשו הלחם ושחטת (האחרון) [האחרונה] לא עשה כלום. ואיך מצט"פין השחיטה של (ראשון) [הראשונה] והוריקה של (אחרון) [האחרונה] דודאי [אם] לא נשחט (האחרון) [האחרונה] אלא לאחר זריקת הראשונים ניהא (דמטעם) [דמטעם] דהאחרונים יכנסו תחת הראשונים ויקרש שחיטתן וזריקתם את הלחם אלא להשלים זריקת האחרונים שחיטת הראשונים היכי משכחת לה אחריות כזה וי"ל דודאי אשכחנא כה"ג במעילה (ע"י לקמן דף ס' ע"א) השוחט שני אשמות לאחריות (נשפך דמו של אחד מהן) וזריקת השני מהניא לפסול כשר חברתה מן המעילה: תריח [עוד כתוב] וא"ת משמע שאין כאן קפידא איזה שנים זריק לשמן ואיזה מהן זריק שלא לשמן ובלבד שזורק תחילה שנים שלא לשמן ואפי' נשהמו אותן דלשמן באחרונה ואמאי אם נשחטו באחרונה איהן דזריק דמן לשמן היכא מהניא זריקה דידהו להתיר הלחם באכילה והרי לא זרקיש הלחם ע"י שחיטתן כי אם ע"י שחיטת שנים (האחרונים) [האחרים] דנשחטו תחילה וי"ל דהוי כאילו שחטו ארבעתן לאחריות כראמרי' במעילה השוחט שתי (אשמות) [אשמות] לאחריות דמו מהני (להתיר) [לפסול] רבשר דחברתה [מן המעילה]. תוס' אחרות:

13. איזהו מקומן מסכת מנחות דף מח עמוד א

וכי אומר לו לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה: פירש רש"י דחוטא הוא דאסור לשנות בזבחים. וראה בהמיוחס לרשב"א שדן דלכאורה דילמא אסור לשנות דוקא במקום שאם יעשה לשמן יהיו כשרים, אבל הכא בלאו הכי שנים מהם יהיו פסולים ועדיף לכל הפחות להכשיר אכילתן ע"י זריקת דמן שלא לשמן. ובנתיבות הקודש האריך לפרש דהא דאמרינן בסוגיין "חטא בשביל שתזכה בחטאת" הוא רק לעבור על איסור דרבנן, ובאמת הכא ליכא איסור תורה לזרוק שלא לשמן כיון שאי אפשר לזרוק לשמן, וכן כל המשך הסוגיא הוא נידון רק באיסור דרבנן. ועי"ש דמישב לפ"ז סתירת הסוגיות דהכא אמרינן חטא בשביל שתזכה בחטאת, ואילו בקידושין נה: נקטינן בפשיטות דלא אמרינן הכי לחלל בהמה תמימה כדי לזכות לתקן הקרבתה, וכן תמוה סתירת פסקי הרמב"ם בזה, אלא י"ל דכל מאי דשרי הכא הוא איסור דרבנן גרידא. וראה עוד במנח"א (עמ' שס"ח) שרוצה לפרש בדעת רש"י דלא הותר לחטוא אלא באיסור עשה ולא בלאו, ובאמת הכא ליכא אלא ביטול עשה דלשמה גרידא.

14. יד בנימין

ברש"י ד"ה ואם היתה שבת, אשלא לשמן קאי וכו' עכ"ל. פי' דלא מצי קאי אשחטן קודם זמנו או לאחר זמנו דא"כ האין שחטם בשבת כיון שאין זמן שחיטתו אלא מיירי בעצרת שחל להיות בשבת ושחטן שלא לשמן, וכ"פ ברש"י ונח"נ.

15. תוספות מסכת מנחות דף מח עמוד א ד"ה חטא בשבת

חטא בשבת בשביל שתזכה בשבת - תימה יזרוק כדי לאוכלן חי דכי האי גוונא תנן פרק שתי הלחם (לקמן דף צט:) וי"ל דאין זה זכות ואין לחטא בכך ואין לדמות למה שהתירו לרדותה קודם שיבא לידי חיוב שבת (שבת ד' 7.).

16. יד בנימין

בתור"ה חטא בשבת כו' תימה יזרוק כדי לאוכלן חי עכ"ל. הקשו צמפרשים האין יוכל לאכלן אפי' חי הא אסור לאכול קודם הקטרת אימורין דדוקא נטמאו האימורין או אצדו שרי בשר באכילה, אכן כבר כ' התוס' צ"ה דף כ' ע"צ דהכא כיון שאינו יכול להקטירן מצעוד יום הו"ל כנאצדו ונטמאו (וכן עי' בשטמ"ק כאן). ועי' בתוספתא ריש פ"ה וב"חזון יחזקאל" שם ד"ה הנשר.

17. שפת אמת מסכת מנחות דף מח עמוד א

שם בגמ' חטא בשבת בשביל שתזכה בחול ל"א כו' אפשר לפרש עיקר החילוק דחטא באותו ענין שבו הזכות אמרינן כהך דלעיל דהזכות והחטא בזה הקרבן וה"ה אם ה' החטא בשבת לזכות בענין השבת הוי אמרינן אבל הזכות לקרבן אינו בענין השבת הוי כב' ענינים ויתיישב בזה קושי' התוס' ד"ה חטא בשבת ע"ש:

18. איזהו מקומן מסכת מנחות דף מח עמוד א

ד"ה חטא בשבת - תימה יזרוק כדי לאוכלן חי - א' ר"ל הגם שאי אפשר לו להקטיר אימורין בשבת מ"מ יכול הוא לזכות באכילת הבשר חי. והקשה הח"נ הרי אסור לאכול הבשר קודם הקטרת אימורין, עי"ש שתירץ בשני אופנים. וע"ע קר"א, שפ"א ויד דוד.

ב' כתב התוי"ט (פי"א מ"ז) דאין באכילת חי משום דם האיברים כשלא פירש הדם - לשיטת תוס' בחולין דף י"ד, ואף לשיטת הרמב"ם דצריך מליחה י"ל דשרי למולחו, עי"ש. וראה עוד בהגהות מהרש"ם כאן.

וי"ל דאין זה זכות ואין לחטא בכך - בפשטות כוונתם דאין מקיים מצות אכילת קדשים באכילת חי ועל כן לא נחשב זכות, וכן משמעות התוס' לקמן ריש דף ק. [ועי' בדברינו שם], אולם בבית הלוי (ח"ג סי' נ"א אות ד') כתב להוכיח דאפילו אכל חי קיים מצות אכילה, וצ"ב לדידיה מדוע אין בזה זכות, וכן הקשה בהגהות ראמ"ה, ועי' בספר ישר טוב, וראה עוד בחזון יחזקאל תוספתא (ה. א. ד"ה ובשבת), ובמשמר הלוי זכחים סי' קכ"ד וסי' קכ"ז.

ואין לדמות למה שהתירו לרדותה קודם שיבא לידי חיוב שבת - הצ"ק תמה דלא מצינו התם שהתירו אלא בעיא היא דלא איפשיטא, ואדרבה לחד שינויא שם נפשט דלא התירו. והח"נ גורס בתוס' "אין לדמות למאי דבעו מהו שהתירו" וכו', ור"ל אמאי לא פשטו התם מדהכא דאמרינן "חטא כדי שתזכה" דמותר לרדותה קודם שיבא לחיוב חטאת.

ובעיקר חילוק התוס' - הצ"ק שגורס בתוס' כלפנינו מפרש לשיטתו, דהתם קל מדהכא משום דהתם שרינן רק איסור דרבנן דרדית הפת. [וצ"ב דבסוגיין אסרינן גם איסור דרבנן גרידא דזריקת הדם בשבת, וכן תמה טה"ק].

וברב"ז מפרש דלא דמי, לפי דהתם התירו לו לעשות איסור קל כדי שהוא עצמו לא יעבור איסור חמור [פי' ולא שייך לסוגיין שענינו לתקן הזבח]. אולם הח"נ לשיטתו שפירש דכוונת תוס' דנפשוט התם להיתרא מהכא - מפרש דאין לדמות שם להתיר, דדוקא הכא שרינן כדי לזכות באכילת בשר או מניעת הפסד אבל כדי להמנע מחטא חמור לא אמרינן.

ובספר ישר וטוב מפרש: דהתם ליכא זכות אלא רק הצלה מחטא, ואם לא יתירו לו ג"כ לא יהיה חטא כמש"כ התוס' שם.

19. שטמ"ק אות א'

20. רש"י מסכת מנחות דף מח עמוד ב ד"ה כי אתא

כי אתא רב יצחק תנא שלא כמצותן – [1] שלא לשמן [2] ל"א שדינן בני שנה והביא בני שנים ומפי המורה שמעתייהו ומפי רוב הגאונים ולשון אחרון אינו כלום דאם כן מאי ששחטן שהביאן מיבעי ליה. רש"י מסכת מנחות דף מח עמוד ב ד"ה ותעובר צורתן ותעובר צורתן - לפי שאין שורפין קדשים עד שיפסלו בלינה משום בזיון קדשים אלא אם כן פסולו בגופו כגון פיגול וטמא.

21. תוספות מסכת מנחות דף מח עמוד ב

כבשי עצרת ששחטן שלא כמצותן פסולין - פירש בקונטרס שלא לשמן והא דתנן (זבחים דף ב.) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין חוץ מן הפסח והחטאת ולא מפיק כבשי עצרת דלא פסיק ליה לאפוקי שלמים אי נמי כי קתני באין בגלל עצמן באין בגלל לחם לא קתני והא דלא ממעטינן להו מאותה לחטאת כי היכי דממעטינן אשם כיון דאיתקוש לחטאת ואתו בהדיה דכתיב (ויקרא כג) ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים ותימה מנא ליה דטעמא משום היקישא דלמא הואיל ובאים להתיר חדש במקדש ולא התירו ואמאי איתותב רב בפ"ק (לעיל ד.) וי"ל דא"כ ליחשוב [נמי] רב כבשי עצרת והכא נמי ליחשוב מנחת העומר ואשם נזיר ומצורע אי נמי הלחם הוא המתיר וכבשים דמתירין לחם לא איקרו מתיר אי נמי לחם נמי לא מיקרי מתיר (היא) כיון דקודם לשתי הלחם אם הביא כשר ומיהו קשה לפי זה דכי פריך בסמוך ליפרוך מההיא דאיייתין לעיל כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן הדם יזרק והבשר יאכל וכל"א שפירש בקונטרס נראה שלא כמצותן בן שנה והביאו בן שנים והא דלא נקט לשון הבאה דשייכא גבי בן שנה והביא בן שנים משום דהוי שלא בזמנו ומחוסר זמן בכלל ובתוספתא דנזיר קתני בהך דבסמוך שהביאן שלא כמצותן.

22. תוספות מסכת מנחות דף מח עמוד ב

תעובר צורתן - האי תנא דרבה בר אבוא הוא דאפי' פיגול בעינן צורה דבפ"ק דזבחים (דף ד.) קרינן לשינוי קודש פסולו בגופו ואיכא דאמרי כל שפסולו בגופו ישרף מיד.

• ספר עולת שלמה

תוספות ד"ה תעובר וכו' תנא דרבה בר אבוא וכו' אף דביו"ט
בלא"ה לא מני שריף דאין שורפין קדשים ביו"ט מ"מ
יכול לשרוף כלילה דדוקא נותר אין שורפין כלילה כמש"כ התוס'
לעיל (דף מו) ד"ה לפי וכו' וכן נראה מהתוס' דיומא (דף כט)
ד"ה נהדרה וכו' בסו"ד וכן פסק הרמב"ם (פ"ז מה' מעה"ק ה"ה
וצפ"ט מה' פהמו"ק ה"ה) דפסולי קדשים שורפין כלילה. אמנם
המודע ביהודה מה"ת חאו"ח (סימן לו) הביא מהתורה כהנים
איפכא והארכתי בזה ואכ"מ :

ובספר חידושי מרן הגר"ז ז"ל פ"ד
ממטה"ק החר"ך דהשל"ש הו"א
מחשבה הפוסלת מכה עלמה וגל משום
שחבר הלשמה דבאמת אפילו כשאינו חושב
כלל לשמה רק שלא לשמה אין כאן חסרון
לשמה דאכתי סתמא לשמו קאי ובהסתמא
לשמה לא פקע גם בשחושב כהדיא של"ש,
כדמוכח בפסחים ד"ס ע"צ דמדמי הגמרא
פסח ששחטו שלא לשמו לפסח ששחטו לשמו
ולשל"ש משום דאפי' שחטו של"ש בלעד אית
צ"י נמי בהסתמא דלשמו ע"ש, וא"כ לעולם
אין כאן חסרון לשמה והא דשל"ש פסול
זכו משום שהוא מחשבה הפוסלת ולא משום
גרעון וחסרון דלשמה ע"ש היעב דברים
עמוקים ונעימים, אבל צדעת התוספות
דמנחות דמ"צ מוכח שאפילו חושב כהדיא
לשמה ושל"ש נמי עיקר פסולו מטעם חסרון
הלשמה שכל חטויות של"ש מקליש קליש
שם הלשמה הקבוע צו וכר"ל.

וכן נלע"ד שהוא שיטת רש"י ז"ל שפירש
בזבחים ד"ג ד"ה לשם חולין וז"ל
דמינה מחריצ צה דבר שהוא מינו מועיל צה
לעקור את שמו" וכן שם להלן ד"ה לא
מינה כגון חולין שאינו מין קדשים לא מחריצ
צה ואין שמו נחפס על הזבח לעקור שמו
ממנו עכ"ל) הרי מבואר להדיא צפי רש"י
ז"ל שעיין השל"ש שפוסל הוא מפני שהוא
מחריצ ומעקר את הלשמה שבו, ולפי דברי
מרן הגר"ז ז"ל לריך לפרש דמינה מחריצ
צה היינו מחריצ "את הקרבן" ופוסלו|אצל
רש"י ז"ל שפירש דמינה מחריצ צה שמחריצ
את הלשמו הרי מבואר דיסוד ענין של"ש

ואכתי איכא לספוקי צהא דשלא לשמה
פסול או לא עלו לצעלים לשם חוצה
כדילפינן לה מקראי אס זהו משום דשלא
לשמו הוא מחשבה הפוסלת שזכו עיקר
הילפותות דמחשבת קרבן אחר או צעלים
אחר מחריצ צה ופוסלו, או דיסוד הפסול
דשל"ש הוא משום שפי' זה פוגם ועוקר את
הסתמא דלשמה הקבוע בהקרבן וממילא
פסול מחמת חסרון לשמה וחקרו צזה
באחרונים ז"ל עי' מאסף אהל תורה ח"א

הוא משום שע"ז נחרב הלשמה והע"פ דבכדיא מצואר צפסחים ד"ס דגם בשוחט של"ש פחיק צ"י הסתמא דלשמה והו"ל כשוחט לשמו ושל"ש הרי דלשמה לא נחרב ע"י השל"ש, ז"ל לדעת רש"י ז"ל דנכי דלא נחרב הלשמה לגמרי, ואכתי פחיק שם הסתמא דלשמה, מ"מ כזה שיש שם גם השל"ש הוקלש כח הלשמה ע"י זה שמוחק צו גם מחשבת של"ש דאין צעין שיהא כולו לשמה ותערוכות השל"ש מחריב את שלימות הלשמה וכמס"כ הגר"צ ז"ל כנ"ל.

ועפ"ז נראה לזאר היטב דברי רש"י ז"ל במנחות דף מ"ה ע"ש דאמר"י כי אחי רב יחזק תני כצ"י עננה ששחטן שלא כמלותן [פי' רש"י ז"ל צ"י הראשון ששחטן שלא לשמן] פסולין ותעובר לורתן וילא לצית השרפה והא דטעון עיבור לורה והרי תנן דכל שפסולו בגופו ישרף מיד ביארו החוס' דברייתא זו אחי כתנא דתנא רבב צ"א דסבר שאפילו פיגול טעון עיבור לורה, אבל רש"י ז"ל פירש וז"ל תעובר לורתן לפי שאין שורפין קדשים עד שיפסלו בלינה וכו' אל"כ פסולו בגופו כגון פיגול וטמא עכ"ל, הרי מצואר מפירש"י ז"ל דאית ל"י להאי תנא דפסולו בגופו ישרף מיד ופסול מחשבה כגון פיגול ודאי נחשב פסולו בגופו וישרף מיד, אבל שלא לשמה אינו נחשב כפסולו בגופו ולכן לריך עיבור לורה, [ומה דקשה על זה שהרי בזבחים ד"ד מצואר דשלא לשמה כוי פסולו בגופו כבר ביאר בשעמ"ק במנחות שם דכוונת הגמרא דזבחים ד"ד הוא דכלפי שינוי צעלים שאין לה עסק בגוף הקרבן כוי שלא לשמה יותר פסולו בגופו, אבל מ"מ אינו ממש פסולו בגופו לענין שישרף מיד ולא יבא טעון עיבור לורה עיין שם].

וצריך ביאור מ"ש מחשבת שלא לשמה ממחשבת פיגול, דפיגול נקרא פסולו בגופו שאין לריך עיבור לורה ושל"ש אינו נחשב פסולו בגופו והלא תרומיי פסול מחשבה כס, ולהכ"ל בדברים מצוארים היטב

צבכ"י דרש"י ז"ל לשיטתו איזל שפירש צריש זבחים דכל פסול של"ש הוא משום דמחריב צזה את הסתמא דלשמה ופסול משום שחבר הלשמה, [וצבאר קדשים מלכד חטאת ופסח דלא עלו לצעלים הכל משום שחבר הלשמה], אבל לא שמחשבת של"ש פוסלתו ודמי שפיר לפסולו בדם וצעלים היינו שנשפך הדם או שמתו צעלים של הפסח דליכא פסול צעלמותו של הפסח אלא שחבר לו דם או צעליו להכשירו וזה נקרא אין פסולו בגופו, וה"נ של"ש אין כאן מחשבת הפוסלת רק שחבר הלשמה הנדרש להקרבן להכשירו ולכן טעון עיבור לורה אבל פיגול שמחשבת החוץ לזמנו פוסלתו ונתחדש פסול בגוף הקרבן שפיר נחשב פסולו בגופו.

ובזה יבואר היטב הא דקשה על פירש"י ז"ל במנחות של"ש טעון עיבור לורה מגמרא מפורשת פסחים ס"פ אלו דברים דמוקי בתם הא דתניא דבחול כה"ג ישרף מיד הא הא מני יוסף בן חונאי היא דאמר הנשחטים לשם פסח ולשם חטאת פסולים אלמא פסולו בגופו הוא ומש"ה ישרף מיד ע"ש, הרי להדיא דכשנפסל מחמת מחשבת של"ש נחשב פסולו בגופו וכבר האריך צזה בדברים עמוקים בסי' חידושי מרן הגר"י ז"ל ע"ש בדף מ"ז ומ"ח ולפמשי"ת בדברים מצוארים בפשיטות דדינא דיוסף בן חוני דהנשחטים לשם חטאת ופסח פסול הא ודאי שזכו מחשבה המחדשת פסול חדש אגופא דצבאר [דמלך חסרון הלשמה הא מכשיר דהא הנשחטין לשם קרבן אחר כשר] ורק משום שמטיל מחשבת פסח וחטאת על הקרבן הוא דמפסל וזה כוי שפיר פסולו בגופו ממש כמו מחשבת פיגול, ומש"ה ודאי אין טעון עיבור לורה, כנלענ"ד נכון צבכ"י.

ב) ועיקר דברי החוס' דצלשם ליצית ולשם טעימה פסול כדן לשמה ושלא לשמה קשה עוצה כמו שהקשה צמלצושי יו"ט ח"צ יו"ד ס"י מכמה דוכתי, מהא דעלמך

24. איזהו מקומן מסכת מנחות דף מח עמוד ב

מהו עיבור צורה?

[1] רש"י בפסחים לד. כתב דהיינו פסול לינה לילה אחד דאז הוי נותר וטעון שריפה. [2] אולם שיטת הר"ח בפסחים (לד., עג:) דעיבור צורה הוא שישאר ימים עד שיבאיש ותעשה צורתו כעין ירקרוקת, וכע"ז איתא ברמב"ם פיהמ"ש שם, וראה עוד בזה בכנסת הראשונים.
והנה משיטת רש"י בכמה מקומות (לעיל ה., פסחים עג:) מבואר שמפרש דפסול לינה מהותו קלוקל כל דהו דצורת הבשר, וביאר המקדש דוד (יז. ד.) דאזיל רש"י לשיטתו בביאור הגמ' שבועות יא. דקטורת אינה נפסלת בלינה משום דאין צורתה משתנית [ודלא כביאור התוס' שם]. אכן דעת הר"ח דפסול לינה לחוד ועיבור צורה לחוד וענינו שיתקלקל צורת הבשר לגמרי. וע"ע במקדש דוד הנ"ל שדן בדעת תוס' לקמן נ: ד"ה אפי' פיגול.

=====

א. איזהו מקומן מסכת מנחות דף מח עמוד א

[ב] טעם איסור זריקת הדם בשבת:

- [1] איסור זריקת הדם בשבת הוא מדרבנן משום שמתקן הזבח - כן איתא בתוס' נזיר כח: (ד"ה כבשי) ובפ"ה הרא"ש שם, וכע"ז כתב רש"י בביצה כ: (ד"ה לרבא).
- [2] ובאמרי בינה (דיני יום טוב סי' ה' ד"ה לכאורה) כתב לחדש שיש עוד איסור מדרבנן שצובע בדם את המזבח, ואף שאינו מתקיים מ"מ אסור מדרבנן, והוסיף שזה גם דעת הצ"ח בפסחים סז., ושו"מ שהתפא"י ריש פ"ה דפסחים כתב גם דאיסור זריקה הוא משום צובע.